

Sygn. akt IV CSK 171/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 lutego 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Hubert Wrzeszcz (przewodniczący)

SSN Marian Kocon

SSN Iwona Koper (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa U.B.
przeciwko D.T.o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 9 lutego 2017 r.,
skargi kasacyjnej powódki
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 28 kwietnia 2015 r., sygn. akt V ACa .../14,

**uchyla zaskarżony wyrok w pkt III w części oddalającej
apelację powódki w zakresie odsetek ustawowych od kwoty
62 905 (sześćdziesiąt dwa tysiące dziewięćset pięć) zł od dnia
16 czerwca 2003 r. do dnia 11 października 2011 r., w pkt II b, c, d
oraz w pkt IV i przekazuje sprawę w tym zakresie Sądowi
Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania wraz z
rozstrzygnięciem o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powódka U. B. domagała się zasądzenia od pozwanego D. T. kwoty 302 000 zł z ustawowymi odsetkami z tytułu bezpodstawnej korzyści odniesionej przez pozwanego w następstwie przejęcia nieruchomości stanowiącej własność powódki.

Sąd Okręgowy w T. wyrokiem z dnia 12 czerwca 2014 r. uwzględnił powództwo do kwoty 70 638,79 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 12 października 2011 r.

Ustalił, że w dniu 8 października 2002 r. strony zawarły notarialną umowę, w której pozwany udzielił powódce nieoprocentowanej pożyczki w kwocie 27 000 zł z terminem zwrotu do dnia 8 listopada 2002 r. Pozwana zobowiązała się do zwrotu pożyczki, albo do zawarcia w tym terminie umowy przeniesienia własności zajmowanej przez nią nieruchomości lokalowej położonej w T. przy ul. K. Udzieliła pozwanemu pełnomocnictwa do sprzedaży tej nieruchomości na rzecz osób trzecich, za cenę i na warunkach według jego uznania, a także do przeniesienia na siebie samego własności nieruchomości, w przypadku gdyby nie zwróciła pożyczki. W umówionym terminie pozwana nie zwróciła pożyczki i pozwany w dniu 15 maja 2003 r. przeniósł na siebie własność przedmiotowej nieruchomości, a następnie w dniu 6 lipca 2006 r. sprzedał ją R. T. za cenę 100 000 zł. Wyrokiem z dnia 19 kwietnia 2011 r. Sąd Rejonowy w T. stwierdził na podstawie art. 82 k.c. nieważność umowy zawartej przez strony w dniu 8 października 2002 r., po ustaleniu, że powódka w chwili czynności miała zniesioną zdolność świadomego i swobodnego podejmowania decyzji oraz wyrażania swojej woli.

W następstwie tego, Sąd Okręgowy orzekający w niniejszej sprawie uznał, że powódka może domagać się zwrotu uzyskanej przez pozwanego bezpodstawnie ceny sprzedaży mieszkania stanowiącego wcześniej jej własność. Należną powódce z tego tytułu kwotę, odpowiadającą cenie sprzedaży, obniżył o kwotę niezwróconej pozwanemu przez powódkę pożyczki w kwocie 27 000 zł z należnymi od niej ustawowymi odsetkami. Ustalił, że powódce należą się ustawowe odsetki od zasądzonej należności głównej od dnia 12 października 2011 r. tj. od daty uprawomocnienia się wyroku Sądu Rejonowego w T. z dnia 19

kwietnia 2011 r. Nie uwzględnił podniesionego przez pozwanego zarzutu przedawnienia roszczenia powódki przyjmując, że termin przedawnienia rozpoczął bieg od dnia 12 października 2011 r. i nie upłynął do wniesienia pozwu w dniu 14 listopada 2013 r.

Zaskarżonym obecnie wyrokiem Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację powódki oraz na skutek częściowego uwzględnienia apelacji pozwanego zmienił wyrok Sądu Okręgowego w ten sposób, że obniżył zasądzoną na rzecz powódki należność do kwoty 62 905 zł.

Odnosząc się do podniesionego przez pozwanego zarzutu przedawnienia roszczenia powódki Sąd Apelacyjny przyjął, odmiennie niż Sąd Okręgowy, że roszczenie to stało się wymagalne najpóźniej w połowie czerwca 2003 r. Biegający od tej daty termin przedawnienia jej roszczenia upłynął zatem dnia 15 czerwca 2013 r. W ocenie Sądu Apelacyjnego podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia nie zasługiwał jednak na uwzględnienie z uwagi na sprzeczność z zasadami współżycia społecznego.

Wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżyła skargą kasacyjną powódka co do kwoty 64 747 zł, tj. w zakresie jego pkt III w części oddalającej apelację powódki odnośnie do odsetek ustawowych od zasądzonej kwoty za okres od 16 czerwca 2003 r. do 11 października 2011 r., zarzucając niewłaściwe zastosowanie art. 359 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 481 § 1 i 2 k.c. przez brak zmiany zaskarżonego wyroku i zasądzenia na rzecz powódki odsetek ustawowych za ten okres w związku z przyjęciem, że roszczenie powódki stało się wymagalne od 15 czerwca 2003 r., co jest równoznaczne z tym, że począwszy od tej daty dłużnik opóźniał się ze spełnieniem świadczenia.

Wniosła o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w zaskarżonej części i jego zmianę przez zasądzenie odsetek za wyżej wskazany okres lub uchylenie wyroku w tym zakresie i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sformułowana przez Sąd Apelacyjny ocena odnośnie do daty wymagalności roszczenia powódki odpowiada dominującej w orzecznictwie ostatnich lat koncepcji, zgodnie z którą roszczenie wynikające z zobowiązania bezterminowego obejmującego zwrot nienależnie spełnionego świadczenia staje się wymagalne w dniu, w którym świadczenie powinno być spełnione, gdyby wierzyciel wezwał dłużnika do wykonania zobowiązania w najwcześniejszym możliwym terminie i to niezależnie od stanu świadomości uprawnionego z roszczenia kondycyjnego (zob. uchwały Sądu Najwyższego: z dnia 26 listopada 2009 r., III CZP 102/09, OSNC 2010, nr 5, poz. 75 i z dnia 2 czerwca 2010 r., III CZP 37/10, OSNC 2011, nr 1, poz. 2, oraz wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 24 kwietnia 2003 r., I CKN 316/01, OSNC 2004, nr 7-8, poz. 117, z dnia 3 lutego 2006 r., I CSK 17/05, z dnia 8 lipca 2010 r., II CSK 126/10 - nie publikowane).

W okolicznościach sprawy oznacza to - jak ustalił i przyjął Sąd Apelacyjny - że roszczenie powódki, która uzyskała wiedzę o tym, iż spełniła nienależne świadczenie początkiem czerwca 2003 r., gdy otrzymała odpis umowy sprzedaży mieszkania z dnia 15 maja 2003 r. i w tym czasie mogła już wezwać dłużnika do wykonania zobowiązania, zakreślając mu dwutygodniowy termin do spełnienia świadczenia, stało się wymagalne w dniu 15 czerwca 2003 r.

Stanowisko to jest równoznaczne z odrzuceniem tezy prezentowanej we wcześniejszym orzecznictwie, zakładającej rozróżnienie między wymagalnością roszczenia rozumianą jako najwcześniejsza chwila, w której wierzyciel może żądać od dłużnika świadczenia, a terminem spełnienia świadczenia rozumianym jako najpóźniejsza chwila, w której dłużnik powinien zgodnie z treścią zobowiązania spełnić świadczenie oraz wykluczającej zbieżność obu pojęć. Pozostaje ono w zgodzie z akceptowanym w piśmiennictwie i orzecznictwie (zob. powołane wcześniej orzeczenia Sądu Najwyższego) założeniem, że art. 120 § 1 k.c. ma zastosowanie do zobowiązań bezterminowych, w których termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony, ani nie wynika z właściwości zobowiązania (art. 455 k.c.) oraz, że w zakres zobowiązań bezterminowych wchodzi stosunki, których przedmiotem jest zwrot nienależnego świadczenia.

Zasadnie zarzuca skarżąca, że konsekwencją tego stanowiska, którą przeoczył Sąd Apelacyjny zmieniając wyrok Sądu Okręgowego, jest to, iż dłużnik popada w opóźnienie ze skutkiem wynikającym z art. 481 k.c., jeżeli nie spełnia świadczenia pieniężnego w terminie, w którym stało się ono wymagalne, ustalonym w sprawie na dzień 15 czerwca 2003 r.

Z tych przyczyn orzeczono jak w sentencji (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.).

jw

kc